

UNESCO-ov program Sjećanje svijeta

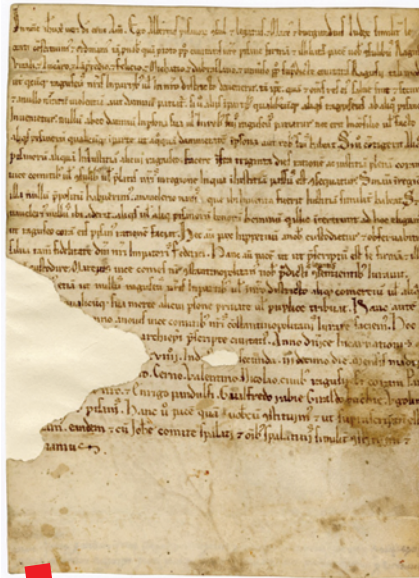
Ivana Prgin

Polazeći od ideje da svjetska dokumentarna baština pripada svima UNESCO je 1992. godine pokrenuo program Sjećanje svijeta (Memory of the World, MoW) s namjerom da doprinese njezinoj zaštiti te je učini trajno dostupnom svima, bez zapreka. Program je svojevrsna zaštita od kolektivnog zaborava, usmjerena na očuvanje vrijednih arhivskih i knjižničnih fondova i zbirki diljem svijeta te osiguravanje njihove vidljivosti. Stoga su zagovaranje općeg pristupa svjetskoj dokumentarnoj baštini i podizanje svijesti javnosti o njezinu značenju ujedno i ciljevi ovog Programa.

U skladu s *Općim smjernicama za očuvanje dokumentarne baštine*, program provode UNESCO-vi odbori koji djeluju na međunarodnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini. Regionalni i nacionalni odbori autonomna su tijela i ključna sastavnica programa, koji se uvelike oslanja upravo na njihov poticaj, inicijativu i entuzijazam.

Međunarodni savjetodavni odbor (International Advisory Committee, IAC) glavno je savjetodavno tijelo UNESCO-a u pitanjima planiranja i provedbe ovog Programa. Čini ga 14 članova koje imenuje glavni ravnatelj UNESCO-a iz redova priznatih stručnjaka u području zaštite dokumentarne baštine.

Razvoj programa kao i rad tijela i odbora na regionalnim i nacionalnim razinama temelji se na *Preporukama o očuvanju i pristupu dokumentarnoj baštini, uključujući i baštinu u digitalnom obliku* koje je UNESCO donio 2015. godine. One sadrže načela razvoja i zagovaranja politika za očuvanje i zaštitu dokumentarne baštine koje su uz evidentiranje svjetske baštine u međunarodnom registru Sjećanje svijeta usmjerene i na jačanje kapaciteta za zaštitu dokumentarne baštine i to kroz različite projekte, obrazovne programe, tematske skupove, stručne publikacije i drugo.

DADU, Arhiv Dubrovačke Republike, Pomorsko-trgovački ugovor između talijanskog grada Pise, Dubrovnika i Splita, 13. svibnja 1169.

DADU, Arhiv Dubrovačke Republike, Prva stranica Statuta grada Dubrovnika iz 1272. godine. Inicijal likom svetog Vlaha, prijepis iz 15. stoljeća

Registar (popis) vodi se od 1995. godine i trenutačno ga čini 496 fondova, zbirki ili pojedinačnih dokumenata iz cijelog svijeta, sačuvanih na različitim tvarnim nosačima. Oni su prema utvrđenim kriterijima programa ocijenjeni kao jedinstveni i važan doprinos svjetskoj baštini te su stekli pravo upisa u Registar i time postali priznata sastavnica dokumentarne baštine čovječan-

DADU, Arhiv Dubrovačke Republike, Višegradska povelja (ugovorna isprava ugarsko-hrvatskog kralja Ludovika I, kojom utvrđuje vrhovnu vlast ugarsko-hrvatskih kraljeva nad Dubrovnikom kao gradom Dalmacije uz uvjete dogovorene s dubrovačkim poslanicima, 27. svibnja 1358.

stva. Između ostalih to su rukopisi različitih svjetovnih ili vjerskih djela, pisani i zvučni zapisi starih jezika, glazbeni zapisi, kopije znamenitih filmskih djela, životna djela i ostavštine velikana književnosti i drugih područja umjetnosti, zapisi o značajnim osobama i doprinosima u različitim područjima znanosti, zapisi koji svjedoče o pojedincima, organizacijama ili zbivanjima u političkom i društvenom životu koji su na različite načine imali svjetske odjeke i utjecaj, te mnogi drugi. Registar programa javno je dostupan i pretraživ na mrežnim stranicama UNESCO-a. Za svaku upisanu jedinicu u Registru je dostupan njen opis, vrsta, podaci o zemlji koja je predložila upis, godina predlaganja i godina upisa, nominacijski obrazac te karta s lokacijom organizacije u kojoj se čuva.

Prijedloge za upis u Registar može dati svaka organizacija ili pojedinac i to putem nacionalnog povjerenstva za UNESCO. Prijedlozi se primaju u dvogodišnjim ciklusima, a svaka država članica UNESCO-a može u jednom nominacijskom ciklusu uputiti dva prijedloga za Registar. Prijedloge može zajednički uputiti i više zemalja, a broj ovakvih prijedloga nije ograničen. Dostavljene prijedloge s pratećom dokumentacijom o sadržaju, podrijetlu, očuvanosti, vrijednosti, doprinosu i značenju nominirane baštine u svjet-

skim okvirima ocjenjuje Međunarodni savjetodavni odbor. Po provedenom postupku Međunarodni savjetodavni odbor svoje prijedloge za upis u Registar programa dostavlja Izvršnom odboru UNESCO-a koji donosi odluku o upisu, a usvaja ju Opća skupština UNESCO-a na svom redovnom godišnjem zasjedanju.

Ministarstvo kulture i medija RH u čijem su djelokrugu stručni i upravni poslovi za Hrvatsko povjerenstvo za UNESCO, odazvalo se u jesen 2021. godine pozivu UNESCO-a za dostavu prijedloga za upis u Registar Sjećanje svijeta u dvogodišnjem nominacijskom ciklusu za 2022. – 2023. godinu. Za upis su bile predložene cjeline arhivskog gradiva koje se čuvaju u hrvatskim arhivima, a nakon postupka ocjenjivanja i verifikacije, koji je trajao duže od godinu dana, Izvršni odbor UNESCO-a donio je 24. svibnja 2023. godine jednoglasnu odluku o upisu arhivskih fondova Dubrovačke Republike u Registar Programa. Opća skupština UNESCO-a na godišnjem zasjedanju održanom u Parizu u studenome 2023. godine potvrdila je odluku o 64 nova upisa u Registar, jedan od kojih su upravo arhivski fondovi Dubrovačke Republike, nastali u razdoblju od 1022. do 1808. godine. Radi se o 73 arhivska fonda s više od 120 000 samostalnih isprava i više od 8 000 uvezanih kodeksa koji se čuvaju u Državnom arhivu u Dubrovniku. Upisani fondovi omogućuju detaljno proučavanje dubrovačke prošlosti i života grada te pružaju mnoštvo podataka o državno-pravnom ustroju Dubrovnika i njegovom odnosu prema brojnim stranim vladarima i državama. Najstariji dokument potječe iz 1022. godine, a od 1278., kada je uspostavljena stalna komunalna notarska i kancelarijska služba, upisivani su u notarske i kancelarijske knjige svi trgovački, kupoprodajni i drugi sporazumi, potvrde o posudbi novca, ženidbeni ugovori, oporuke – ukratko sve ono što je obilježavalo svakodnevni život Dubrovačke Republike sve do njenog pada 1808. godine. Prema kontinuitetu i količini sačuvanih zapisa, prema njihovoj starosti i vrijednosti, ovo gradivo jedno je od najbogatijih u ovome dijelu Europe. Potvrdila je to i odluka o prihvaćanju hrvatskog prijedloga za njihov upis u Registar programa Sjećanje svijeta. Dobivanjem statusa

Više informacija dostupno je na:

<https://www.unesco.org/en/memory-world>

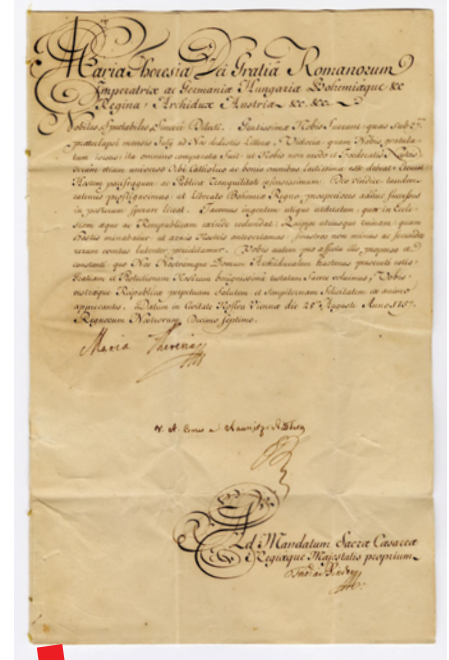
<https://www.unesco.org/en/memory-world/archives-republic-dubrovnik-1022-1808>

svjetske dokumentarne baštine ova 73 arhivska fonda uvela su Republiku Hrvatsku u društvo zemalja čija dokumentarna baština pripada čovječanstvu, što je velika čast, ali i iznimna obaveza.

Nastavljajući svoj rad na zaštiti, očuvanju i prezentaciji hrvatske dokumentarne baštine, Ministarstvo kulture i medija RH odazvalo se pozivu za dostavu prijedloga za upis u Registar Programa i u nominacijskom ciklusu 2024. – 2025. godine, slijedom kojeg su u siječnju 2024. poslana dva samostalna hrvatska prijedloga za upis u Registar i jedan zajednički na inicijativu Republike San Marino.

Bogatstvo baštine koju čuvamo, njena vrijednost kao i doprinos naših predšasnika o kojima ona svjedoči, ostvaren i priznat u brojnim područjima ljudskog djelovanja, obvezuju nas na osiguranje njene primjerene zaštite, ali jednako tako i na osiguranje njene dostupnosti i vidljivosti. UNESCO-ov program „Sjećanje svijeta“ i njegov prestižni Registar jedan su od načina ostvarenja ove zadaće. ■

DADU, Arhiv Dubrovačke Republike, Dopis austrijske carice i kraljice Marije Terezije knezu i vijećnicima Dubrovačke Republike, u kojem im zahvaljuje na upućenim čestitkama u povodu vojnih uspjeha austrijske vojske, 28. kolovoza 1757.

Ministrica kulture i medija dr. sc. Nina Obuljen Koržinek i ravnateljica Državnog arhiva u Dubrovniku Nikolini Pozniak s UNESCO-ovom poveljom o upisu arhivskih fondova Dubrovačke Republike na popis Sjećanje svijeta, DADU, 5. veljače 2024.